

AXBOROTLASHGAN TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY INNOVATSION KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

To'rayeva Dilnoza Ismoilovna,

Surxondaryo viloyati pedagogik mahorat markazi katta o'qituvchisi

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL INNOVATIVE COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN AN INFORMATION-BASED EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Turayeva Dilnoza Ismoilovna,

Senior teacher of the Surkhondaryo regional pedagogical skills center

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИННОВАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ИНФОРМАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Тураева Дилноза Исмоиловна,

*старший преподаватель Сурхандарьинского областного центра
педагогического мастерства*

<https://orcid.org/0009-0003-9995-1390>

9-0003-9995-1390

e-mail:

turayeva_dilnoz85@
mail.ru

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak boshlang'ich maktab o'qituvchilarining kasbiy innovatsion kompetentsiyasini axborot-ta'lim muhiti kontekstida rivojlantirish muammosi ko'rib chiqiladi. Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion salohiyatini rivojlantirish omili sifatida axborot-ta'lim muhitining o'rni asoslab berilgan. O'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlashga yordam beradigan metodik yondashuvlar va faol o'qitish usullariga (loyihaviy ta'lim, keys usuli, dizayn fikrlash, o'yinlashtirish) alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'z va iboralar: innovatsion kompetentsiya, talaba, axborot va ta'lim muhiti, loyihaviy ta'lim, loyihaviy fikrlash, raqamli savodxonlik, STEAM ta'limi.

Annotation: The article considers the problem of developing professional innovative competence of future primary school teachers in the context of the information and educational environment. The role of the information and educational environment as a factor in developing the innovative potential of future teachers is substantiated. Particular attention is paid to methodological approaches and active teaching methods (project-based learning, case method, design thinking, gamification) that help prepare teachers for innovative activities.

Keywords and phrases: innovative competence, student, information and learning environment, project-based learning, project thinking, digital literacy, STEAM education.

Аннотация: В статье рассматривается проблема формирования профессиональной инновационной компетентности будущих учителей начальных классов в условиях информационно-образовательной среды. Обоснована роль информационно-образовательной среды как фактора развития инновационного потенциала будущих учителей. Особое внимание уделено методическим подходам и активным методам обучения (проектное обучение, кейс-метод, дизайн-мышление, геймификация), способствующим подготовке учителей к инновационной деятельности.

Ключевые слова и фразы: инновационная компетентность, студент, информационно-образовательная среда, проектное обучение, проектное мышление, цифровая грамотность, STEAM-образование.

KIRISH. Global raqamlashtirish sharoitida ta'limning zamonaviy rivojlanishi boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun nafaqat akademik bilimlarni, balki kognitiv faoliyat asoslarini, ijodiy fikrlashni va atrofdagi dunyoga innovatsion munosabatni shakllantiradigan bolaning ta'lim maydoniga birinchi yo'l-yo'riqchisiga aylanadi. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy innovatsion kompetentsiyani shakllantirish nafaqat eng yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanishga tayyorlikni, balki o'quv jarayoniga innovatsion yondashuvlarni mustaqil ravishda ishlab chiqish, moslashtirish va joriy etish qobiliyatini ham nazarda tutadi. Bu borada eng muhim omil axborot-ta'lim muhiti, jumladan, raqamli platformalar, elektron resurslar, interaktiv texnologiyalar va aloqaning tarmoq shakllari individual va tabaqalashtirilgan ta'lim uchun sharoit yaratishga imkon beradi, turli xil pedagogik amaliyotlardan foydalanishni ta'minlaydi va barqaror kasbiy fikrlashni shakllantirishga yordam beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR

SHARHI. A.V.Xutorskoy[1], I.A.Zimnyaya[2] va boshqalar innovatsion kompetentsiya o'qituvchining yangi ta'lim amaliyotini loyihalash va amalga oshirish qobiliyati bilan bog'liq bo'lgan kasbiy kompetentsiyasining tarkibiy qismi sifatida qaraladi. R.Ishmuhammedov va boshqa hammualiflar bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentsiyasi raqamli savodxonlik, pedagogik refleksiya va madaniy qadriyatlarining uyg'unligiga asoslanishi zarurligi ta'kidlashadi[3, 62–bet].

N.A.Muslimov va boshqalar innovatsion kompetentsiyani “ijodiy o'qitish” tushunchasi bilan bog'lab, bo'lajak o'qituvchilarda lohiya tafakkurini rivojlantirish zarurligini, fanlararo o'zaro ta'sir o'tkazish qobiliyatini va maktabda STEM/STEAM yondashuvlarini joriy etishga tayyorligini ta'kidlaydilar [4, 23–bet].

TAHLIL VA NATIJALAR. Zamonaviy ma'noda axborot-ta'lim muhiti - bu shaxsni samarali tayyorlash, ta'lim olish va malakasini oshirish uchun shart-sharoitlarni ta'minlaydigan raqamli va tashkiliy-pedagogik resurslar majmuidir[4]. Uning asosiy tarkibiy qismlari quyidagilardir:

texnik infratuzilma (kompyuterlar, interfaol doskalar, planshetlar);

dasturiy mahsulotlar va platformalar (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom va boshqalar);

elektron ta'lim resurslari (onlayn kurslar, virtual kutubxonalar);

aloqa vositalari (vebinarlar, messenjerlar, ijtimoiy tarmoqlar, professional onlayn hamjamiyatlar)[4, 87–bet].

Ushbu elementlarning uyg'unligi tufayli bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida innovatsion faoliyat bilan bog'liq barqaror kompetensiyalarni shakllantirish uchun sharoitlar yaratiladi.

Oliy ta'lim muassalarda ta'limni raqamlashtirish sharoitida quyidagi innovatsion pedagogik texnologiyalarning tizimli foydalanishi nafaqat bilimlarni uzatish vositasi, balki talabalarida moslashuvchanlik, ijodkorlik va raqamli madaniyatga asoslangan innovatsion kasbiy kompetentsiyani shakllantirishning strategik omili sifatida ishlaydi:

bo'lajak o'qituvchilarning ijodkorligi va tashabbuskorligini rivojlantirishni ta'minlaydigan loyihaga asoslangan ta'lim;

pedagogik masalalarning nostandart yechimlarini topish imkonini beruvchi dizayn fikrlash;

motivatsiya va eksperimental faoliyatni rag'batlantiradigan o'yin va o'quv simulyatorlari;

virtual va kengaytirilgan voqeiylik (VR/AR), ta'lim vaziyatlarini simulyatsiya qilish imkoniyatlarini yaratish;

professional muloqot ufqlarini kengaytiruvchi onlayn hamkorlik va xalqaro ta'lim loyihalari[2, 87–bet].

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy innovatsion kompetentsiyasini shakllantirish faqat ijodiy faoliyatni faollashtirish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik yondashuvlar:

kompetensiyaga asoslangan yondashuv, bunda asosiy e'tibor nafaqat bilimga, balki uni yangi sharoitlarda qo'llash, nostandart qarorlar qabul qilish, o'z loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirish qobiliyatiga ham qaratiladi;

faoliyatga asoslangan yondashuv, pedagogika oliy o'quv yurtlari talabalarini ilmiy tadqiqot va loyihalash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beruvchi amaliyotga yo'naltirilgan turli faoliyat turlariga jalb etishni ta'minlash;

innovatsion faoliyatga qadriyat munosabatini shakllantirish va uning ijtimoiy

ahamiyatini anglashni nazarda tutuvchi aksiologik yondashuv;

an'anaviy pedagogik texnologiyalarni raqamli vositalar va fanlararo amaliyotlar bilan uyg'unligini o'z ichiga oluvchi integral yondashuv.

Bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlash maqsadiga erishish uchun faol o'qitish usullari muhim rol o'ynaydi:

loyihaga asoslangan ta'lim - ta'lim innovatsiyalarini rejalashtirish, tahlil qilish va amalga oshirish qobiliyatini rivojlantiradi;

keys metodi - pedagogik vaziyatlarni modellashtirish va ularni hal etishning ijodiy usullarini izlashga imkon beradi;

dizayn fikrlash - vazifalarga ijodiy yondashish qobiliyatini rivojlantiradi;

gamifikatsiya - talabalarning motivatsiyasini faollashtiradi va yangi raqamli vositalarni ishlab chiqishga yordam beradi;

onlayn hamkorlik - virtual jamoalarda o'zaro hamkorlikni ta'minlaydi.

Ilmiy manba[2; 4]lar va o'quv amaliyotini tahlil qilish asosida biz bo'lajak o'qituvchining innovatsion kompetentsiyasini rivojlantirishning bir necha bosqichlarini ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

motivatsion-qiymatli bosqich - innovatsion faoliyatga ijobiy munosabatni shakllantirish, uning kasbiy o'sish uchun ahamiyatini anglash;

kognitiv bosqich - zamonaviy ta'lim texnologiyalari, loyihalash usullari va raqamli resurslar haqida bilimlarni egallash;

amaliy va faollik bosqichi - talabalarning loyihalarda ishtirok etishi, pedagogik tajribalar, raqamli platformalar va simulyatorlardan foydalanish;

reflektiv va baholash bosqichi - o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, uning innovatsion salohiyatini aniqlash va kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish traektoriyasini qurish qobiliyatini rivojlantirish.

Binobarin, innovatsion kompetentsiyani shakllantirishning uslubiy asosi kompetentsiyaga asoslangan, faoliyatga asoslangan va innovatsiyaga yo'naltirilgan yondashuvlarni integratsiyalashuvi, shuningdek, axborot va ta'lim muhiti haqiqatiga mos keladigan faol o'qitish usullaridan foydalanishdir.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining axborot-ta'lim muhitida

innovatsion faoliyatga amaliy tayyorgarligi kompleks yondashuvni taqozo etadi. Pedagogika oliy o'quv yurtlarining o'quv rejalari quyidagilarga yo'naltirilgan fanlarni o'z ichiga olishi kerak:

raqamli texnologiyalar va ta'lim platformalarini o'zlashtirish;

talabalarning loyiha madaniyatini rivojlantirish;

elektron ta'lim resurslari va multimedia vositalaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish;

faol usullarni (keys usuli, loyiha asosida o'rganish, dizayn fikrlash) qo'llash.

Shunday qilib, axborot-ta'lim muhiti sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion kompetentsiyasini shakllantirish yangi avlod o'qituvchilarini tayyorlashning eng muhim sharti sifatida maktabning raqamli jamiyatga integratsiyalashuvini va global axborot madaniyati sharoitida hayotga tayyor shaxsni tarbiyalashni ta'minlaydi.

XULOSA. Innovatsion kompetentsiyani shakllantirishning uslubiy asosi kompetentsiya, faollik va integral yondashuvlar, shuningdek, faol o'qitish usullari (loyiha asosidagi ta'lim, keys metodi, dizayn fikrlash, o'yinlashtirish)ga asoslanadi. Bu yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etish pedagogika oliy o'quv yurtlarining o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish, o'quv amaliyotiga raqamli texnologiyalarni joriy etish va talabalarning akademik harakatchanligini rivojlantirishni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Хуторской, А. Личностная ориентация образования как педагогическая инновация / А.Хуторской // Школьные технологии. 2016. - №1.-С. 312.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании / И.А.Зимняя // Ректор вуза. 2015. - № 6. - С. 13-29.
3. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A.. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – T.: "Iste'dod" jamg'armasi, 2008.
4. *Innovatsion ta'lim texnologiyalari* / Muslimov N.A., Usmonboeva M.H., Sayfurov D.M., To'raev A.B. – T.: "Sano standart" nashriyoti, 2015. – 81-b.